

ЕКОНОМІКА ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ І ЕКОЛОГІЯ

УДК 771.14:349.414(477)
JEL Classification: K 39

*Дзядикевич Ю.В.,
д-р техн. наук, професор,
Любезна І.В.,
канд. екон. наук, доцент,
Розум Р.І.,
канд. техн. наук, доцент,
кафедра менеджменту біоресурсів і природокористування
Тернопільський національний економічний університет*

НАПРЯМИ ПОКРАЩЕННЯ ЗЕМЛЕУСТРОЮ ТА ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ В УКРАЇНІ

Постановка проблеми. Удосконалення земельних відносин в Україні вимагає науково обґрунтованого поняття про сучасний землеустрій і про його роль у системі суспільно-економічних відносин. Землеустрій – це складний і трудомісткий процес, який охоплює низку нормативно-правових актів, організаційні структури, фінансові механізми та управління землекористуванням.

Термін «землекористування» застосовують для характеристики земель конкретного власника або користувача землі та категорій земель. З проблемою ефективного землекористування пов'язане питання органічного виробництва органічної продукції – екологічно безпечної продукції, яка повинна відповідати стандартам європейського ринку і ефективному землеустрою в Україні.

В цьому аспекті дискусійними залишаються питання щодо напрямів подальшого розвитку землеустрою в Україні, формування ефективних земельних відносин і сталого розвитку землекористування, що і послужило темою дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемі сучасного землеустрою присвячена низка робіт вітчизняних вчених, зокрема: П. Саблука [1], Б. Пасхавера [2], А. Данкевича [3], Є. Скорохода [4], О. Бугайчука [5], Ю. Дзядикевича [6], О. Паленичака [7]. За результатами аналізу останніх досліджень і публікацій встановлено, що досліджувана тема ще недостатньо вивчена.

Закономірним і необхідним кроком на шляху створення цивілізованого аграрного ринку є функціонування біржової діяльності [1]. Світовий досвід щодо ринку землі свідчить про те, що формування ринку землі буде сприяти розвитку іпотечного кредитування і забезпечить ефективне використання земель сільськогосподарського призначення [2].

Для реалізації конкурентних переваг агрохолдингів необхідна конструктивна аграрна політика держави, яка повинна охоплювати: стратегію розвитку сільського господарства; удосконалення земельного законодавства та врегулювання відносин власності; кредитування розвитку інфраструктури аграрного ринку та захист вітчизняного товаровиробника; обмеження імпорту; розробку шкали мотивів для інвесторів, які розвивають соціальну інфраструктуру села та проведення інвентаризації земель [3].

Сутність землекористування на засадах сталого розвитку полягає у збалансуванні економічних, екологічних і соціальних цілей із урахуванням властивостей земельних ресурсів [4].

О. Бугайчук, досліджуючи сільськогосподарське землеволодіння в Україні, прийшов до висновку, що «побудова ефективного та раціонального землеволодіння в Україні є складним і довготривалим процесом, який відображається на всіх верствах населення» [5].

Ефективне використання земельно-ресурсного потенціалу України є надзвичайно актуальною проблемою, оскільки недотримання екологічних параметрів розвитку аграрного виробництва призводить до зменшення економічної ефективності використання сільськогосподарських угідь [6].

На думку О. Паленичака, «застосування економічних інструментів регулювання земельних відносин сприятиме фінансовій відповідальності землекористувачів, самодостатності регіонів і наблизить вітчизняних аграріїв до високопродуктивного сільськогосподарського виробництва» [7; 8].

Однак у літературних джерелах недостатньо висвітлені чинники, що впливають на процес землеустрою в Україні, що зумовило необхідність їх подальшого вивчення.

Постановка завдання. Метою роботи є аналіз чинників, які впливають на землеустрій в країні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сталий розвиток землеустрою охоплює збереження довкілля, відновлення біосфери, зменшення навантаження на природу та забезпечення гармонійного розвитку людини і природи.

Земля є основою розвитку аграрної економіки. Землеволодіння та землекористування є основою системи аграрних відносин. Відносини щодо володіння, користування та розпорядження землею регулюються в Україні нормативно-правовими актами. За даними Державного комітету по земельних ресурсах, загальна площа земель сільськогосподарського призначення в Україні становить 41,6 млн га [9]. Відповідно до Земельного Кодексу, в нашій країні є три форми землеволодіння: державна, приватна та комунальна [10]. При державному землеволодінні суб'єктом є: Верховна Рада України та автономної республіки Крим, обласні, районні, міські, селищні та сільські ради народних депутатів. Об'єктом є усі землі України за винятком земель, які передані у комунальну або приватну власність.

Приватне землеволодіння передбачає, що суб'єктом є фізичні особи (громадяни), а об'єктом є землі для ведення фермерського господарства, особистого підсобного господарства, садівництва та дачного господарства. У комунальному землеволодінні суб'єктом виступають територіальні громади сіл, селищ, міст в особі їх представницьких органів. Об'єктом є землі в межах населених пунктів, за винятком земель приватної та державної власності [9]. Поняття землеволодіння можна розглядати через призму економічних і юридичних засад. Економічні засади характеризують відносини економічної власності на землю в аграрному секторі, а юридичні – це відносини, що виражені у відповідних правах власності на земельний наділ. Можна погодитися з думкою автора роботи [5], що землеволодіння – це одноосібні або групові відносини, що виникають на основі формальних і неформальних прав, хто і на яких умовах, на який термін, і для яких цілей має право доступу до землі. Деякі українські вчені розглядають розвиток землеволодіння як доступ до землі великих аграрних господарств і агрохолдингів. У своїх працях вони малу увагу звертають на приватні домогосподарства та їх сім'ї, які заробляють на землі основну частку свого сукупного доходу. Доступ до землі для цієї категорії суспільства є важливим елементом розвитку продовольчої незалежності, екологічно чистого землеробства, планування та ін. Формування ефективного та раціонального землеволодіння в Україні є складним і довготривалим процесом, який охоплює всі верстви населення. Землі сільськогосподарського призначення забезпечують зайнятість населення та виробництво сільгосппродукції. Однак найбільша бідність в Україні спостерігається в сільських населених пунктах, у яких управління землею здійснюють сільські громади. Внаслідок не ефективного землекористування 57,5% території сільгоспугідь охоплені ерозією, 20% площ забруднені, а біля 12% території зазнає затоплення [11]. Такий стан земельних ресурсів створює загрозу щодо збереження екологічних функцій ґрунту, його якості, а також продовольчій безпеці країни.

Ефективне землекористування вимагає проведення комплексних еколого-економічних заходів до землі як ресурсу та головного засобу виробництва. Збереження ґрунтового покриву та підвищення його ефективності у сільськогосподарському виробництві є важливим для стабілізації екологічної ситуації, забезпечення продовольчої безпеки населення та сталого розвитку сільських територіальних громад. Автор роботи [7] вважає, що «раціональним є таке землекористування, яке дає змогу передбачити результати виробничої діяльності на землі, не допускаючи зниження самовідновлення потенціалу ґрунтового покриву, забезпечуючи максимально ефективне використання земельно-ресурсного потенціалу із поєднанням економічної вигоди з вимогами екологічної безпеки». Для успішного землекористування необхідно економічно заохотити власників землі та землекористувачів до самостійного проведення заходів, які передбачають раціональне використання й охорону земель. Сьогоднішній стан земельних ресурсів вимагає підпорядкування земельних відносин і забезпечення їм всебічної охорони. Застосування економічних інструментів регулювання земельних відносин сприятиме фінансовій відповідальності землекористувачів, самодостатності регіонів і наблизить вітчизняних аграріїв до збалансованого та високопродуктивного сільськогосподарського виробництва [12].

Практика аграрного виробництва свідчить про те, що ефективним є застосування технології зберігаючого землеробства, оскільки вона передбачає покращення якості ґрунтів і відновлення їхньої структури та вмісту гумусу, запобігання виникненню ерозійних процесів, а також нормалізує водний і повітряний режими та поліпшує екологічне середовище.

Застосування у землеробстві інноваційних ресурсозберігаючих технологій зупиняє деградацію земель, відтворює родючість ґрунту, забезпечує охорону земель і раціональне їх використання та покращує екологічний стан довкілля. Водночас підвищується економічна ефективність аграрного виробництва.

Інноваційна ресурсозберігаюча технологія охоплює точне і органічне землеробство, а також нульову та мінімальну технології [13; 14].

Точне землеробство передбачає одержання великої кількості дешевої та якісної продукції, при цьому не порушуючи норм екологічної безпеки. Воно гарантує економію трудових ресурсів, енергетичних, управлінських і матеріальних витрат, а також підвищує врожайність сільгоспкультур.

Органічне землеробство – це система екологічного менеджменту сільськогосподарського виробництва. Вона підтримує та поліпшує біорізноманіття, біологічні цикли та біологічну активність ґрунтів. При застосуванні технології органічного землеробства не використовуються ГМО, антибіотики, агрохімікати та мінеральні добрива. Це сприяє зростанню біологічної активності у ґрунті, відновленню балансу поживних речовин і приросту гумусу і як наслідок, спостерігається підвищення врожайності сільськогосподарських культур.

Мінімальна та нульова технології не передбачають застосування механічного обробітку ґрунту. На практиці застосовуються сівозміни, що покращують родючість ґрунту та використовується насіння вищих репродукцій, які чутливі до нових технологій. Відомо, що оранка плугом завдає значної шкоди мікрофлорі ґрунту і призводить до деградації родючого шару. Крім цього, під час обертання пласту ґрунту руйнується його структура, капіляри та пустоти. Мінімальне втручання людини в природні структури ґрунту сприяє біологічним процесам у верхніх шарах ґрунтового покриву, захищає його від деградаційних процесів і підвищує родючість ґрунту. Мінімальний обробіток ґрунту проводять на глибину 3–7 см (глибина загортання насіння), створюючи комфортні умови для росту та розвитку рослин [10–14].

Вирішення проблем у галузі землекористування вимагає переходу до моделі стійкого розвитку. Це вимагає розроблення науково обґрунтованої системи стійкого розвитку. О. Котикова у своїй роботі [15] запропонувала методологічні підходи до оцінювання стійкого розвитку сільськогосподарського землекористування на мікрорівні. Система показників розвитку сільськогосподарського землекористування охоплює такі блоки, а саме: екологічний, соціальний, економічний, еколого-економічний, соціально-економічний і еколого-соціально-економічний. Можна погодитися з пропозицією О. Котикової, що в екологічний блок необхідно ввести такі показники, як:

- середній бал родючості орних ґрунтів;
- зрошувані та орні землі;
- вапнування та гіпсування ґрунтів;
- заходи з охорони земель;
- коефіцієнт екологічної ефективності.

Система показників, які відображають стійкий розвиток землекористування, повинна опиратися на такі основні підходи, а саме:

- показники повинні об'єднувати екологічні, соціальні та економічні аспекти і не вимагати значних затрат для збору необхідної інформації та проведення необхідних розрахунків;
- на мікрорівні показники необхідно класифікувати за такими ознаками, зокрема: за типами і блоками (екологічний, соціальний, економічний, еколого-економічний, соціально-економічний і еколого-соціально-економічний);

- для розробки системи показників можна рекомендувати підходи, запропоновані в роботі [16].

Для забезпечення використання мінімальної кількості показників необхідно провести їх коригування.

Ефективність управління землекористуванням забезпечується інструментами ринкової інфраструктури та передбачає збалансування економічних, екологічних і соціальних цілей із урахуванням властивостей земельних ресурсів [8].

Формування ефективного та раціонального землеволодіння в Україні є складним і довготривалим процесом, який охоплює всі верстви населення. Для збільшення конкурентних можливостей аграрного сектора, автори роботи [17] вважають, що «необхідно використовувати стратегічні технології та нові форми землекористування».

Актуальною проблемою сьогодення є відновлення родючості ґрунтів. Необхідно зазначити, що використання земельно-ресурсного потенціалу не відповідає вимогам екологічного, безпечного землекористування. Спостерігається зниження екологічної стійкості аграрних ландшафтів, інтенсивне розорювання угідь, необґрунтована структура посівних площ і недостатнє внесення органічних і мінеральних добрив. Все це призводить до дегуміфікації ґрунтового покриву. Високий рівень розораності сільськогосподарських угідь і недотримання ґрунтозахисних заходів призводить до прискорення ерозійних процесів ґрунтового покриву. В останні роки суттєво зменшилася природна та економічна родючість ґрунту. Аграрії країни останніми роками не проводять вапнування сільськогосподарських угідь, внаслідок цього погіршуються агрохімічні, фізико-хімічні та фізичні властивості кислих ґрунтів, а це призводить до зменшення їхньої родючості, внаслідок чого сільгоспвиробники одержують низький урожай і поганої якості [8]. Вітчизняні вчені вважають, що максимальний вихід готової сільгосппродукції при мінімумі затрат живої та уречевленої праці, збереження земельно-ресурсного потенціалу, висока екологічність ресурсозберігаючих технологій у процесі сільськогосподарської діяльності забезпечують раціональне використання земель сільськогосподарського призначення [18].

Приймаючи до уваги світовий досвід землеустрою, можна запропонувати провести в Україні такі заходи: сформувати систему кадастру та реєстрації земель; обов'язково ввести землеустрій; спростити процедуру землевідведення та виділення земельних ділянок; запровадити методику нормативної грошової оцінки як бази оподаткування землі; розробити та прийняти Земельний Кодекс

України, який буде адаптований до європейських норм; розширити інфраструктуру земельного обігу та створити Державний земельний банк і державний земельний фонд; розробити стратегію розвитку земельних відносин; сформувавши дієві підвалини адміністративної й адміністративно-територіальної реформи на нових засадах розвитку земельних відносин. Аграрна політика держави повинна передбачати стратегію розвитку сільського господарства; удосконалення земельного законодавства та врегулювання відносин власності; кредитування розвитку інфраструктури аграрного ринку та захист вітчизняного товаровиробника. Державна політика України у сфері земельних відносин, земельного кадастру використання та охорони земель здійснюється Держгеокадастром. З огляду на це, необхідно удосконалити систему державного управління земельними ресурсами, підготувати законодавчу та нормативну базу для аграрного землекористування і ринку земель сільськогосподарського призначення; удосконалити економічний механізм регулювання земельних відносин і методику грошової оцінки земель і розробити механізми використання орендованих земель як заставу, що дозволить залучити в сільськогосподарське виробництво додаткові кредитні ресурси. Доступність землі і природних ресурсів, власність на землю та управління нею – це основні напрямки формування землекористування в умовах євроінтеграції України.

Висновки з проведеного дослідження. Таким чином, одним із напрямів покращення землеустрою в Україні є ефективне застосування технології зберігаючого землеробства, яка покращує якість ґрунтів і відновлює їх структуру та вміст гумусу, запобігає виникненню ерозійних процесів, нормалізує водний і повітряний режими та поліпшує екологічне середовище. Інноваційна ресурсозберігаюча технологія охоплює: точне землеробство, органічне землеробство, нульову та мінімальну технології. Для успішного землекористування необхідно економічно заохотити власників землі до проведення заходів, які забезпечать раціональне використання й охорону земельних ресурсів. Аграрна політика держави повинна передбачати стратегію розвитку сільського господарства; удосконалення земельного законодавства та врегулювання відносин власності; кредитування розвитку інфраструктури аграрного ринку та захист вітчизняного товаровиробника. Необхідно удосконалити систему державного управління земельними ресурсами, підготувати законодавчу та нормативну базу для аграрного землекористування і ринку земель сільськогосподарського призначення; удосконалити економічний механізм регулювання земельних відносин і методику грошової оцінки земель і розробити механізми використання орендованих земель як заставу, що дозволить залучити в сільськогосподарське виробництво додаткові кредитні ресурси.

Бібліографічний список

1. Формування та функціонування ринку агропромислової продукції: практичний посібник /за ред. П. Т. Саблука. Київ: ІАЕ, 2000. 17 с.
2. Пасхавер Б. Й. Ринок землі: світовий досвід та національна стратегія. *Економіка АПК*. 2009. № 3. С. 47–53.
3. Данкевич А. Є. Особливості формування земельних відносин в агрохолдингах. *Інноваційна економіка*. 2013. № 7. С. 60–63.
4. Скороход Є. В. Еколого-економічні аспекти сільськогосподарського землекористування на засадах сталого розвитку. *АгроІнКом*. 2012. № 12. С. 85–88.
5. Бугайчук О. В. Сільськогосподарське землеволодіння в Україні. *АгроІнКом*. 2012. № 12. С. 32–34.
6. Економіка довкілля і природних ресурсів: монографія / Ю. В. Дзядикевич та ін. Тернопіль. 2016. 392 с.
7. Паленичак О. В. Раціональне землекористування в умовах збалансованого розвитку агропромислового виробництва. *Економіка АПК*. 2012. № 2. С. 27–33.
8. Паленичак О. В. Збереження й відтворення родючості ґрунтів як головна умова сталого розвитку сільських територій. *Економіка АПК*. 2012. № 6. С. 91–96.
9. Державний комітет України із земельних ресурсів. URL: <http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art>. (дата звернення: 08.02.2019).
10. Земельний кодекс України від 25.10.2001 № 2768-III. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14>. (дата звернення: 08.02.2019).
11. Кошкалда І. В. Екологізація землекористування як основна компонента сталого розвитку. *Вісник ХНАУ ім. В.В. Докучаєва*. 2015. № 5. С. 21–35.
12. Гевко Р. Б., Дзядикевич Ю. В., Брошак І. С., Любезна І. В. Напрями покращення землекористування в АПК України. *Інноваційна економіка*. 2017. № 5–6. С. 126–132.
13. Дзядикевич Ю. В., Любезна І. В. Деякі аспекти землеустрою в Україні. *Інноваційна економіка*. 2018. № 5–6. С. 57–62.
14. Ганначенко С. Л. Інноваційні ресурсозберігаючі технології в землеробстві. *Економіка АПК*. 2012. № 1. С. 99–103.
15. Котикова О. Стійкий розвиток сільськогосподарського землекористування: методологічний аспект. *Економіст*. 2012. № 2. С. 27–29.

16. Тихонов А. Г., Гребенюк Н. В., Тихоненко О. В. Наукові засади сталого розвитку землекористування: індикація екологічного стану. *Землекористування*. 2003. № 3. С. 15–20.
17. Лазарєва О. В., Бреславець В. В. Організаційні засади конкурентоспроможності сільськогосподарського землекористування. *Інвестиції: практика та досвід*. 2018. № 9. С. 63–68.
18. Фурдичко О. І., Лавров В. В., Коніщук В. В. Агроекологічні аспекти охорони навколишнього природного середовища на засадах збалансованого розвитку. *Агроекологічний журнал*. 2010. № 2. С. 5–11.

References

1. Sabluk, P.T. (ed.) (2000), *Formuvannia ta funktsionuvannia rynku ahropromyslovoi produktsii: praktychnyi posibnyk* [Formation and functioning of the market of agro-industrial products: a practical guide], IAE, Kyiv, Ukraine, 17 p.
2. Paskhaver, B.Y. (2009), "Land market: global experience and national strategy", *Ekonomika APK*, no. 3, pp. 47–53.
3. Dankevych, A.Ye. (2013), "Features of formation of land relations in agroholdings", *Innovatsiina ekonomika*, no. 7, pp. 60–63.
4. Skorokhod Ye. V. (2012), "Ecological and economic aspects of agricultural land use on the basis of sustainable development", *AhroInKom*, no. 12, pp. 85–88.
5. Buhaichuk, O.V. (2012), "Agricultural land tenure in Ukraine", *AhroInKom*, no. 12, pp. 32–34.
6. Dziadykevych, Yu.V. et al. (2016), *Ekonomika dovkillia i pryrodnykh resursiv* [The economics of the environment and natural resources], monograph, Ternopil, Ukraine, 392 p.
7. Palenychak, O.V. (2012), "Rational land use in conditions of balanced development of agro-industrial production", *Ekonomika APK*, no. 2, pp. 27–33.
8. Palenychak, O.V. (2012), "Preservation and reproduction of soil fertility as the main condition for sustainable development of rural areas", *Ekonomika APK*, no. 6, pp. 91–96.
9. "State Committee on Land Resources of Ukraine", available at: <http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art> (access date February 08, 2019).
10. The Verkhovna Rada (2001), The Land Code of Ukraine of 25.10.2001 No 2768-III, available at: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14> (access date February 08, 2019).
11. Koshkalda, I.V. (2015), "Ecologization of land tenure as basic component of sustainable development", *Visnyk KhNAU im. V.V. Dokuchaieva*, no. 5, pp. 21–35.
12. Hevko, R.B., Dziadykevych, Yu.V., Broshchak, I.S. and Liubezna, I.V. (2017), "Directions for improvement of land use in the AIC of Ukraine", *Innovatsiina ekonomika*, no. 5–6, pp. 126–132.
13. Dziadykevych Yu. V. and Liubezna I. V. (2018), "Some aspects of land management in Ukraine", *Innovatsiina ekonomika*, no. 5–6, pp. 57–62.
14. Hannachenko S. L. (2012), "Innovative resource-saving technologies in agriculture", *Ekonomika APK*, no. 1, pp. 99–103.
15. Kotykova O. (2012), "Sustainable development of the agricultural land tenure: methodological aspect", *Ekonomist*, no. 2, pp. 27–29.
16. Tykhonov A. H., Hrebenuk, N. V. and Tykhonenko, O.V. (2003), "Scientific principles of sustainable development of land use: indication of the ecological state", *Zemlekorystuvannia*, no. 3, pp. 15–20.
17. Lazarieva, O.V. and Breslavets, V.V. (2018), "Organizational principles of competitiveness of agricultural land use", *Investytsii: praktyka ta dosvid*, no. 9, pp. 63–68.
18. Furdychko, O.I., Lavrov, V.V. and Konishchuk, V.V. (2010), "Agroecological aspects of environmental protection on the basis of sustainable development", *Ahroekolohichni zhurnal*, no. 2, pp. 5–11.

Дзядикевич Ю.В., Любезна І.В., Розум Р.І. НАПРЯМИ ПОКРАЩЕННЯ ЗЕМЛЕУСТРОЮ ТА ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ В УКРАЇНІ

Мета. Аналіз чинників, які впливають на землеустрій і землекористування в Україні.

Методика дослідження. Методологічною основою дослідження є діалектичний метод наукового пізнання. Використані загальнонаукові та спеціальні методи дослідження, а саме: абстрактно-логічний метод, дедуктивний і узагальнення. Абстрактно-логічний метод застосовано при окресленні основних чинників, які впливають на розвиток землеустрою в Україні. За допомогою дедуктивного методу проаналізовано напрями, які сприяють підвищенню ефективності сільськогосподарського виробництва та відновленню довкілля. На основі узагальнення наукових джерел, присвячених проблемі використання земельних ресурсів, визначено чинники, які впливають на процес впровадження у землеробство інноваційних ресурсозберігаючих технологій, які зупиняють деградацію земель, відтворюють родючість ґрунту, забезпечують охорону земель і покращують екологічний стан довкілля.

Результати дослідження. Встановлено, що землекористування передбачає збалансування економічних, екологічних і соціальних чинників із урахуванням властивостей земельних ресурсів, зокрема сталий розвиток землеустрою забезпечує збереження довкілля, відновлення біосфери, зменшення навантаження на природу та гармонійний розвиток людини і природи. Показано, що землекористування в Україні здійснюється з порушенням

структури земельних угідь, внаслідок чого спостерігається виснаження ґрунтів, розвиваються ерозійні процеси, погіршується якісний стан сільськогосподарських угідь. Для уникнення негативних явищ аграрії використовують інноваційні ресурсозберігаючі технології обробітку ґрунту, які сприяють підвищенню ефективності виробництва та відновленню довкілля. Ефективним є також застосування інноваційної ресурсозберігаючої технології, яка охоплює: точне землеробство, органічне землеробство, нульову та мінімальну технології. Технологія точного землеробства забезпечує одержання із земельної ділянки найбільшої кількості дешевої та якісної продукції, не порушуючи при цьому норм екологічної безпеки. Визначено, що мінімальна та нульова технології не передбачають застосування механічного обробітку ґрунту.

Встановлено, що мінімальне втручання людини в природні структури ґрунту сприяє біологічним процесам у верхніх шарах ґрунтового покриву, захищає його від деградаційних процесів і підвищує родючість ґрунту. Обґрунтовано, що для успішного землекористування необхідно економічно захопити власників землі та землекористувачів до самостійного проведення заходів, які передбачають раціональне використання й охорону земель. Застосування економічних інструментів регулювання земельних відносин сприятиме фінансовій відповідальності землекористувачів, самодостатності регіонів і наблизить вітчизняних аграріїв до збалансованого та високопродуктивного сільськогосподарського виробництва.

Наукова новизна. Вивчення теоретичних і практичних аспектів показало, що вони впливають на збалансоване та високопродуктивне сільськогосподарське виробництво.

Практична значущість. Одержані результати дослідження дозволили окреслити основні напрями покращення землекористування, які можуть бути використані суб'єктами підприємницької діяльності.

Ключові слова: землеустрій, виробництво, напрями, землекористування, економія, реалізація, діяльність, природні ресурси, ресурсозберігаючі технології.

Dziadykevych Yu.V., Liubezna I.V., Rozum R.I. DIRECTIONS FOR IMPROVEMENT OF LAND MANAGEMENT AND LAND USE IN UKRAINE

Purpose. The aim of the article is the analysis of factors influencing land management in Ukraine.

Methodology of research. The methodological basis of the study is the dialectical method of scientific knowledge. The general scientific and special methods of research are used, namely: abstract and logical method, deductive and generalization. The abstract and logical method is used to outline the main factors that influence the development of land management in Ukraine. The deductive method analyzes the directions that contribute to increasing the efficiency of agricultural production and the restoration of the environment. On the basis of generalization of scientific sources devoted to the problem of using land resources, factors influencing the process of introduction into agriculture of innovative resource-saving technologies that stop land degradation, reproduce soil fertility, provide land protection and improve the environmental condition of the environment are identified.

Findings. It has been established that land use involves balancing economic, ecological and social factors taking into account the properties of land resources, in particular sustainable development of land management ensures environmental protection, restoration of the biosphere, reduction of the load on nature and harmonious development of man and nature. It has been shown that land use in Ukraine is carried out in violation of the structure of land, which results in depletion of soils, erosion processes and deterioration of the qualitative state of agricultural lands.

Innovative resource-saving technologies for soil cultivation, which contribute to increasing the efficiency of production and the restoration of the environment, are used to avoid the negative phenomena of the agrarian sector. The use of innovative resource-saving technology, which includes: precision agriculture, organic farming, zero and minimum technology, is also effective. Precision farming technology provides obtaining from the land lot of the most quantity of cheap and high-quality products without violating the norms of environmental safety. It is determined that minimal and zero technologies do not foresee the use of mechanical soil cultivation.

It has been established that the minimum human intervention in natural soil structures contributes to biological processes in the upper layers of the soil, protects it from degradation processes and increases the soil fertility. It is substantiated that for successful land use it is necessary to economically encourage land owners and land users to independently carry out activities that involve rational use and protection of land. The use of economic instruments for land regulation will promote financial responsibility of land users, self-sufficiency of regions and bring national farmers closer to balanced and high-productivity agricultural production.

Originality. The study of theoretical and practical aspects has shown that they affect balanced and highly productive agricultural production.

Practical value. The obtained results of the study allowed outlining the main directions of improvement of land use, which can be used by business entities.

Key words: land management, production, trends, land use, economy, realization, activity, natural resources, resource saving technologies.

Дзядикевич Ю.В., Любезная И.В., Розум Р.И. НАПРАВЛЕНИЯ УЛУЧШЕНИЯ ЗЕМЛЕУСТРОЙСТВА И ЗЕМЛЕПОЛЬЗОВАНИЯ В УКРАИНЕ

Цель. Анализ факторов, влияющих на землеустройство и землепользование в Украине.

Методика исследования. Методологической основой исследования является диалектический метод научного познания. Используются общенаучные и специальные методы исследования, а именно: абстрактно-логический метод, дедуктивный и обобщения. Абстрактно-логический метод применен при обрисовке основных факторов, влияющих на развитие землеустройства в Украине. С помощью дедуктивного метода проанализированы направления, которые способствуют повышению эффективности сельскохозяйственного производства и восстановлению окружающей среды. На основе обобщения научных источников, посвященных проблеме использования земельных ресурсов, определены факторы, влияющие на процесс внедрения в земледелие инновационных ресурсосберегающих технологий, которые останавливают деградацию земель, воспроизводят плодородие почвы, обеспечивают охрану земель и улучшают экологическое состояние окружающей среды.

Результаты исследования. Установлено, что землепользование предусматривает сбалансирование экономических, экологических и социальных факторов с учетом свойств земельных ресурсов, в частности устойчивое развитие землеустройства обеспечивает сохранение окружающей среды, восстановления биосферы, уменьшения нагрузки на природу и гармоничное развитие человека и природы. Показано, что землепользование в Украине осуществляется с нарушением структуры земельных угодий, в результате чего наблюдается истощение почв, развиваются эрозионные процессы, ухудшается качественное состояние сельскохозяйственных угодий. Во избежание негативных явлений аграрии используют инновационные ресурсосберегающие технологии обработки почвы, которые способствуют повышению эффективности производства и восстановлению окружающей среды. Эффективным является также применение инновационной ресурсосберегающей технологии, которая охватывает: точное земледелие, органическое земледелие, нулевую и минимальную технологии. Технология точного земледелия обеспечивает получение из земельного участка наибольшего количества дешевой и качественной продукции, не нарушая при этом норм экологической безопасности. Определено, что минимальная и нулевая технологии не предусматривают применение механической обработки почвы.

Установлено, что минимальное вмешательство человека в природные структуры почвы способствует биологическим процессам в верхних слоях почвенного покрова, защищает его от деграционных процессов и повышает плодородие почвы. Обосновано, что для успешного землепользования необходимо экономически стимулировать владельцев земли и землепользователей к самостоятельному проведению мероприятий, предусматривающих рациональное использование и охрану земель. Применение экономических инструментов регулирования земельных отношений будет способствовать финансовой ответственности землепользователей, самодостаточности регионов и приблизит отечественных аграриев к сбалансированному и высокопроизводительному сельскохозяйственному производству.

Научная новизна. Изучение теоретических и практических аспектов показало, что они влияют на сбалансированное и высокопроизводительное сельскохозяйственное производство.

Практическая значимость. Полученные результаты исследования позволили определить основные направления улучшения землепользования, которые могут быть использованы субъектами предпринимательской деятельности.

Ключевые слова: землеустройство, производство, направления, землепользования, экономия, реализация, деятельность, природные ресурсы, ресурсосберегающие технологии.